

Kõrghariduspakett

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 17.05.2024

KOKi esitamise tähtpäev 29.05.2024

VV esitamise tähtpäev 06.06.2024

Vastutav ministeerium: Haridus- ja Teadusministeerium;

Kaasvastutajad: Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Seisukoha võtmist peab oluliseks peaminister või minister (VVS § 20¹ lg 2);

Sisukokkuvõte

Euroopa Komisjoni 27.03.2024 esitatud algatuste paketi eesmärk on panustada Euroopa haridusruumi edendamisse ja selle kaudu Euroopa konkurentsivõime ja atraktiivsuse suurendamisse. Euroopa teaduskraadi loomise tegevuskava teatisele lisaks on esitatud kaks nõukogu soovitus, millest üks käsitleb Euroopa kõrghariduse kvaliteeditagamise ja tunnustamise süsteemi ning teine atraktiivseid ja kestlikke karjäärivõimalusi kõrghariduses.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Ei

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Vajab täiendavat analüüsi

Eesmärgid

1. **Euroopa teaduskraadi teemalise teatise (COM (2024) 144)** eesmärk on edendada ühtsetel väärtustel põhinevat Euroopa kõrgharidusruumi, kõrvaldades takistusi ülikoolide piiriülesel koostööl ja ühisõppekavade ning ühise teaduskraadi välja arendamisel. Laiem eesmärk on panustada Euroopa konkurentsivõimesse tulevastele põlvkondadele tööturu seisukohalt vajalike oskuste ja pädevuste andmise ning parimate talentide Euroopasse meelitamise kaudu. **Euroopa teaduskraad oleks uut tüüpi kvalifikatsioon**, mis tuleb sätestada siseriiklikes õigusaktides ja põhineks

ühiselt kokkulepitud Euroopa kriteeriumidel (teatisega samas pakettis esitatud kvaliteedi tagamise ja tunnustamise süsteemide nõukogu soovitusel eelnõu II lisas). Liikmesriikide ja huvirühmade koostöös väljatöötatud ning Erasmus+ eksperimentaalprojektide raames testitud **kriteeriumid** kajastavad õpikogemuse asjakohasust, pühendumist ühistele väärtustele ja ülikoolidevahelise koostöö tipptaset.

Euroopa teaduskraadi peamised elemendid on:

- see antakse välja ühiskraadina riigi, piirkonna või kõrgharidusasutuse tasandil nagu mis tahes muu kraad;
- antakse vabatahtlikkuse alusel kogu ELs koostööd tegevate ülikoolide poolt, tõendades ühisõppekavade raames saavutatud tulemusi;
- see põhineks ühistel EL tasandil kokku lepitud kriteeriumidel;
- ühiskraadi väljaandmist võimaldaksid asjaomased siseriiklikud õigusaktid, mida toetavad riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud;
- antaks eelistatult välja digivormingus;
- neid saaks automaatselt ELs tunnustada.

Peamised takistused ülikoolide koostöö, ühisõppekavade ja ühiskraadide teel on riikide erinevad keerulised õigusaktid ja nõuded, nt spetsiifilised eeskirjad lõpueksamite vormi, hindamisskaala, õppekoormuse kohta, samuti mitmekeelsuspiirangud ühisõppekavades, mis suurenenud õpirände kontekstis enam ei ole asjakohased, füüsilise kohaloleku minimaalse või maksimaalse kestuse nõuded, kombineeritud/veebipõhise õppe vähene tunnustamine, partnerülikoolide õppejõudude osalemise piirangud, kraadide ja diplomite väljastamise piirangud (nt nõuded allkirjavormingule, heakskiidetud logodele, paberi mõõtmetele, paksusele jne), samuti riikide ebaühtlased edusammud Bologna protsessi meetmete rakendamisel, ka teaduskraadide akrediteerimiseks kasutatavate kvaliteeditagamise ja tunnustamise süsteemide menetluste ebatõhusus ja ülikooli personali madal motiveeritus riikidevahelises koostöös osalemisel (kuivõrd sellega tegelemist ei tunnustata akadeemilise karjääri osana piisavalt).

Takistuste ületamise peamiseks **lahendusteeks** on leppida kokku Euroopa teaduskraadi ühistes kriteeriumides, mis tuginevad EL ja Bologna protsessis välja töötatud olemasolevatele vahenditele ning hindavad õppekava vastavust Euroopa väärtustele, õpikogemuse asjakohasusele (sh tööturu vajaduste, õpirände võimaluste aspektist), riikidevahelise õppekava korralduse ja juhtimise tasemele. **Järk-järguliseks üleminekuks** saavad liikmesriigid valida kas liituvad alguses ainult ettevalmistava Euroopa teaduskraadi **märgisega** (mis näitab, et kriteeriumid on täidetud) või juba siseriiklikusse õigusesse integreeritud kvalifikatsioonina Euroopa **teaduskraadi väljaandmisega** mitme eri riikidest pärit ülikoolide poolt. Siia juurde peaks tõhustama riikides olemasolevaid **kvaliteeditagamise süsteeme**, mis loob pakutava hariduse kvaliteedi suhtes usalduse ning on

Euroopa teaduskraadi eeltingimuseks. Selleks peaksid riigid lihtsustama vastavaid protsesse (igat liiki õppekavade jaoks, mitte vaid ühisõppekavade jaoks). Lisaks tuleb tähelepanu pöörata akadeemilise **karjääri atraktiivsusele kõrghariduses** ja edendada riikidevahelise koostööga seonduva töö väärtustamist, tunnustamist.

Komisjoni plaanib toetada eesmärkide saavutamist dialoogi vahendamisega Erasmus+ toel loodava Euroopa teaduskraadi **poliitikalaboris**, kus töötatakse sidusrühmadega välja suuniseid Euroopa teaduskraadi arendamiseks ja rakendamiseks, samuti on Erasmus+ rahastusel plaanis alatatada **projektid** kõigi asjaosaliste kaasamise stimuleerimiseks. Komisjon korraldab riikide vahel **vastastikuse õppe üritusi** kõrghariduskoostöö parandamiseks ning plaanis on hakata iga-aastaselt korraldama **Euroopa teaduskraadi foorumit**. Lisaks toetab komisjon ülevaadete tegemist teaduskraadi kasutuselevõtuga seotud edusammudest ning annab üldist tuge riikidele reformide elluviimiseks asjakohaste EL vahendite kaudu.

2. Nõukogu soovitus eelnõu kvaliteeditagamise ja tunnustamise süsteemide kohta kõrghariduses (COM (2024) 147) keskendub kõrgharidusasutustes ja kvaliteedi tagamisega tegelevates pädevates asutustes protseduuride lihtsustamisele ja tõhustamisele, et vähendada menetluste bürokraatilikkust ja aeganõudvust. See võimaldaks asutuste vahel sujuvamat koostööd teha ja kõrghariduskvalifikatsioone automaatselt tunnustada. Soovitusi antakse liikmesriikidele viiel teemal.

- Esiteks üldiselt kõigi **kvaliteeditagamise süsteemide täiustamiseks** soovitatakse riikidel üldiselt ajakohastada kvaliteeditagamise süsteemi vastavalt sotsiaalsele ja majanduslikule arengule, hõlmates aspekte nagu rohe- ja digipööre, kaasatus, bürokraatia vähendamine, läbipaistvus jne.
- Teiseks tuleks liikmesriikidel välja töötada **Euroopa raamistik** ühtse lähenemise loomiseks kõrgharidusasutuste vaheliste sisemiste kvaliteeditagamise süsteemide väliseks hindamiseks, nt ühise välishindamise läbiviimist ülikoolide ühisõppekavadele ja ühistele mikrokraadiprogrammidele.
- Kolmandaks soovitakse muuta kvaliteedi tagamise **programmipõhist või kombineeritud lähenemist kiiremaks** ja suunata institutsioonipõhisemaks.
- Neljandaks antakse soovitus **Euroopa teaduskraadiga** seoses, sh soovitatakse kvaliteeditagamise asutustel võimaldada Euroopa teaduskraadi märgist välja anda, mis põhineks soovitusel II lisas esitatud ühistel kriteeriumitel.
- Viiendaks antakse soovitusi kvalifikatsioonide **automaatse tunnustamise** kohta, nt anda vastavaid suuniseid kõrgharidusasutustele, edendada andmete kogumist tunnustamisotsuste kohta, toetada digitaalsel kujul kraadide ja

mikrokraadide väljastamist ning toetada kvalifikatsioonide tunnustamise asutuste võimekust.

3. **Nõukogu soovitus eelnõu atraktiivsete ja kestlike karjäärivõimaluste kohta kõrghariduses (COM (2024) 145)** keskendub riikidevahelise koostööga seonduva töö väärtustamisele ja tunnustamisele akadeemiliste töötajate seas, samuti akadeemiliste rollide ja ülesannete mitmekesistamisele (nt innovaatilise ja töhusa õpetamisega seoses) ning konkurentsivõimeliste, ohutute, õiglaste ja mittediskrimineerivate töötingimuste edendamisele. Soovitus keskendub kolmele teemale.

- Esiteks **riikidevahelise koostöö** edendamiseks soovitakse liikmesriikidel julgustada personali kaasatust riikidevahelisse koostöösse nagu näiteks ühiskraadi õppekavade või ühiste haridus- ja koolituskavade tegevustesse. Seda saaks toetada näiteks nende eesmärkide karjäärimudelitesse ja personalipoliitikasse integreerimise kaudu, akadeemilise karjääri tunnustussüsteemi või töötundide arvestuse kaudu. Võiks välja töötada eraldi karjääriperspektiivid ja talendijuhtimise meetmed neile töötajatele, kes on seotud haridusasutuste liitude (nt Euroopa Ülikoolide liidud) koordineerimistegevustes, samuti julgustada tööalast rännet EL ja rahvusvahelisel areenil, kasutades Europassi ja Eures platvormi, ning toetame töötajate elukestvat õpet. Riigid peaksid toetama kõrgharidusasutusi rahvusvahelisele koostööle pühendunud piisava inimressursi tagamisel.
- Teiseks akadeemiliste **rollide ja ülesannete mitmekesistamiseks** soovitatakse riikidel kõrgharidussektori personalipoliitikas tunnustada võrdselt akadeemiliste töötajate erinevaid rolle (nt õpetamise kõrval ka teadustöö, ettevõtlus ja innovatsioon, teadmiste väärimine) ning toetada töötajate liikumist nende rollide vahel ning edendada rollide suhtes võrdset lugupidamist. Liikmesriigid peaksid edendama praktikaid kõrgharidusasutustes järjepideva oskuste arendamise nimel (koolitused, uute meetodikate praktikasse võtmine, innovatsioonikeskuste loomine, elukestva õppe toetamine) ja viima sisse innovatsiooni ja kvaliteedi taseme hindamiseks indikaatorid kvaliteeditagamise protsessidesse.
- Kolmandaks antakse soovitus **töötingimuste ja sotsiaalkaitse edendamise** kohta, nimelt kollektiivlepete, sotsiaaldialoogi ja kaasatuse teemal, näiteks värbamispraktika ja töötingimuste läbipaistvuse, ligipääsetavuse parandamiseks, palgalõhe vähendamiseks, töö- ja pereelu ühitamiseks, paindlike töötingimuste ja sotsiaalkaitse (mitmesuguste hüvitiste) tagamiseks ja sellega seotud info kättesaadavuseks. Samuti akadeemilise vabaduse, soolise võrdsuse, soolise tasakaalu ning võrdsete võimaluste ja kaasatuse kohta.

Mõju ja sihtrühm

Vajab täiendavat analüüsi. Kavandatud muudatusest on peamiselt mõjutatud üliõpilased, tööandjad ja tööturg, kõrgharidusasutused, akadeemilised töötajad.

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad sidusrühmad ja partnerid, eelkõige kõrghariduskogukond.